

(*vel suscepisti*), *legitimam declaro. In nomine Patris, etc.* Si dispensatio autem est in voto Castitatis, dicit: *Insuper tibi votum Castitatis quod emisisti, ut valeas Matrimonium contrahere, et illo uti, in opera qua tibi præscripsi dispensando commuto. In nomine, etc.* Et si quis, non obstante voto Castitatis, Matrimonium contraxisset, dicet: *Item non obstante Castitatis voto quod emisisti, ut in Matrimonio remanere, et debitum conjugale exigere possis, Auctoritate Apostolica tecum dispenso. In nomine, etc.*

89. In quibus autem casibus S. Pœnitentiaria absolvere possit, aut dispensare à casibus Papalibus, censuris, irregularitatibus, votis, juramentis, restitutionibus incertis, etc. observa Librum (*Lib. 7. n. 470.*) Et in quibus casibus dispensare possit in impedimentis Matrimonii vide (*Lib. 6. num. 1144.*)

CAPITULUM VII.

Quomodo se gerere debeat Confessarius cum personis diversi generis.

§ I. Quomodo cum Pueris, Adolescentibus, et Puellis?

90. Cum pueris adhibere debet omnem charitatem, et modos suaviores quantum fieri potest. Primò eos interrogare debet, an sciant res fidei? et si nesciant oportet eos patienter instruere prout si tempus adest, vel eos mittere ad alium, ut instruantur saltem circa necessaria ad salutem. Cum autem agat de Confessione, in principio curare debet, ut pueri ex seipsis confiteantur peccata quorum memores sunt; et postea fieri illis poterunt sequentes interrogations: 1. An tacuerint aliquod peccatum ob verecundiam? 2. An blasphemaverint in Sanctos, aut dies sanctos, vel an jura verint cum mendacio? 3. An omiserint in Festis audire Missam, aut in audienda illa sermones habuerint? Et an in Festis laboraverint? 4. An parentibus fuerint inobedientes, aut irreverentiam irrogaverint eos subsanmando, manus in eos extollendo, vel convicia aut imprecations coram ipsis proferendo. Et hic advertendum quod dictum est *n. 34.* de modo imponendi pueris petitionem veniae à parentibus. 5. An aliquod turpe peccatum patraverint? Sed in hac materia Confessarius sit valde cautus in interrogando: incipiat interrogare de longo, et verbis generalibus: et priùs an dixerint mala verba? an jocati fuerint cum aliis pueris, aut puellis? Et si jocos illos clam exercuerint? Deinde interroget, an commiserint res turpes? Multoties, etiamsi pueri negent, prodest uti cum eis interrogationibus suggestivis, verbi gratia: *Et nunc dic mihi, quoties haec fecisti? Quinques, decies?* Interroget, quocum dormiant, et si in lecto manibus jocati fuerint? Puellas interroget, si aliquem juvenem amore fuerint prosecuta, et an adfuerint, pravae cogitationes, verba, aut tactus? Et a responsis procedat ad ulteriores interrogations, sed caveat ab exquirendo a puellis, vel a pueris, an adfuerit seminis effu-

sio, cum his enim melius est deesse in integritate materiali Confessionis, quam esse causam ut apprehendant quæ nondum noverint, vel ponantur in curiositate addiscendi. Interrogetur etiam à pueris, an attulerint nuntia vel dona virorum mulieribus? Et puellis, an acceperint dona à personis suspectis, nempe conjugatis, Ecclesiasticis, aut Religiosis? 6. Interroget, an commiserint furtum, vel an damnum attulerint prædiis alienis, bestiis, aut alio modo? 7. An alicui detraxerint? 8. Circa præcepta Ecclesie interroget, an impleverint Confessionem et Communione Paschalem? Et an carnes aut lacticinia comedenter diebus vetitis?

91. Quod autem pertinet ad absolutionem his pueris imperitiandam, magna requiritur attentio. Si constet quod ipsi sufficientem usum rationis jam habeant, prout si distinctè confitentur, vel adæquatè interrogationibus respondent, et appareat quod ipsi jam comprehendant cum peccato se offendisse Deum, et meruisse Infernum; tunc si satis videantur dispositi, absolvantur. At si in peccatis lethalibus sunt recidivi, ipsi tractandi sunt sicut adulti: unde si non præbeant extraordinaria signa doloris, absolutio eis differri debet. Si autem dubium sit, an puer perfectum usum rationis habeat, prout si ille in actu Confessionis non maneret compositus, sed oculos in gyrum ageret, manibus jocaretur, impertinentia interponeret; tunc si est in periculo mortis, aut in obligatione implendi Præceptum Paschale, absolvendus est sub conditione; et tantò magis si confessus fuerit aliquod dubium mortale (*Tom. 5. lib. 6. numero 432. vers. IV.*); bene enim potest administrare Sacramentum sub conditione, quando justa adest causa, ut esset hæc liberandi hunc puerum a statu damnationis, si unquam in illum est lapsus (*Lib. 6. n. 28.*) Idque agendum, etiamsi puer sit recidivus; dum ideo differri debet absolutio iis qui perfectam discretionem habent, quia spes est, quod ex tali dilatione ipsi redeant dispositi; sed spes hæc difficulter haberi potest à pueris qui perfecto usu rationisarent. Et prohibiliter plures DD. dicunt (*Num. 432. in fine.*) quod pueri isti dubiè dispositi absolviri possunt (saltem post duos vel tres menses) sub conditione, licet sola venialia afferrent, ne careant diu gratia Sacramentali, et fortè etiam sanctificante, si fortè aliquam gravem culpam haberent ipsis occultam. Oportet autem curare, ut hi pueri eliciant actum doloris necessarium ad suscipiendam absolutionem, modo respectu ipsorum magis proprio, exempli gratia: « Amasne Deum qui est Dominus tuus tam magnus, et tam bonus, qui te creavit, pro te est mortuus, etc. » Hunc « Deum tu offendisti. Ipse tibi veniam dare vult, et tu spera, « quod propter Sanguinem Jesu Christi Filii sui tibi ignoscat. Sed « oportet penitere. Quid dicis? penitet te nunc eum offendisse, « etc. Istis injuriis, quas Deo irrogasti, scis quod Infernum meruisti? displiceret tibi quod ipsis commiseris? Deus meus, nunquam amplius volo te offendere, etc. » Pœnitentia autem his pueris injurgenda levis sit quantum fieri potest; et curandum, ut

prævideret Confessarius suam monitionem non esse pœnitenti profuturam, sed potius redderet formale peccatum illud quod in pœnitente est tantum materiale, tunc debet dissimulare, exceptis aliquibus casibus; videatur quod dictum est supra, n. 8. et 9.

116. II. Si aliquando Confessarius commiserit aliquem errorem circa valorem Sacramenti sine sua culpa, non tenetur ex justitia monere pœnitentem, sed solùm ex charitate, quæ non obligat cum gravi incommodo (*Lib. 6. num. 619. et n. 620.*) dummodo Confessarius non sit ejus Parochus, qui teneretur reparare grave damnum subditi: et dummodo pœnitens non sit in mortis periculo, aut in periculo amplius non confitendi, quia tunc charitas obligat etiam cum gravi incommodo. Quod si Confessarius in hoc gravem culpam commiserit, tunc semper tenetur etiam cum gravi incommodo resarcire errorem (et præcipue si reliquit pœnitentem in aliqua occasione proxima); nisi pœnitens alius confessus non fuerit, aut saltem Sacram Eucharistiam suscepserit. At sine licentia pœnitentis nunquam debet, neque potest fieri præfata monitio extra Confessionem; quotiescumque posset illi aliquod afferre gravamen. Si verò error fuerit solum circa integratatem Confessionis, putà quia pœnitentem non interrogaverit de speciebus, aut numero peccatorum, etiam cum sua culpa; non tenetur Confessarius errorem illum emendare extra Confessionem, quia in hoc adest semper erubescientia pœnitentis, dum audit rursus sibi sua peccata rememorari. Si verò ex sua malitia, vel ignorantia culpabili exemerit pœnitentem à restitutione, aut ad illam injustè obligaverit; tunc tenetur eum monere, obtenta prius licentia; alias tenetur ipse ad restitutionem. Si autem in hoc gravem culpam non commiserit, non tenetur nonere cum gravi suo incommodo; verum si absque suo gravi incommodo posset reparare errorem, et non faceret, tunc etiam tenetur ad restitutionem. Denique si Confessarius omiserit admonere pœnitentem de restitutione, non tenetur ipse restituere, quanvis esset Parochus, et etiamsi gravem culpam in hoc commisisset. Vide Librum (*Num. 621.*) in quo discussa sunt hæc omnia cum suis rationibus, et auctoritatibus DD.

117. III. Debet quoque Confessarius esse summè prudens in custodiendo sigillo Sacramentali. Jam notum et certum est, quod Confessarius nunquam potest loqui de iis quae in Confessione audivit, quoties adest periculum revelationis sigilli (directè vel indirectè), aut gravaminis pœnitentis; et hoc currit etiamsi tantummodo dubitet, utrum ea in Confessione audierit, vel non, aut in ordine ad Confessionem (*Lib. 6. n. 636.*) Verumtamen non prohibetur Confessarius sermocinari (generaliter loquendo) de aliquo peccato in Confessione audio, quoties alii non possent venire in cognitionem pœnitentis, aut quoties haberet expressam licentiam à pœnitente. Nihilominus etiam in hoc cautissimè est procedendum: et 1. Nunquam loquendo de peccatis in Confessione auditio, coram simplicibus personis, quæ possent suspicari de revelatione Confessionis. 2. Nunquam di-

cendo è suggestu in Concionibus, regnare in ea urbe aliquod vi-
tium, quod ipse excipiendo Confessiones, intellexerit ibi magis
frequentari. (Hoc tamen intelligitur (*Num. 654.*), quando id
aliunde non scivit, et quando locus est parvus), et præsertim si
concionetur in aliquo Monasterio, in quo non debet vehemen-
tius invehere contra aliquem defectum, quem in Confessione
audivit ibi esse communiorum. 3. Non sit Confessarius nimis im-
portunus in obtinenda licentia à pœnitente, quoniam ea licentia,
quæ non est omnino spontanea, et plenè libera, ipse nequaquam
uti poterit. Unde sit parcissimus, quantum fieri poterit, in ex-
quirendis hujusmodi licentiis sine speciali necessitate: et tunc
tutius erit insinuare pœnitenti, ut de eo, quod est necesse,
loquatur extra Confessionem. Nemo autem ignorat, quod extra
Confessionem non potest Confessarius nec etiam cum ipso pœni-
tentie loqui de rebus in illa auditis, sine ejusdem expressa li-
centia: in ipsa verò Confessione bene potest de illis loqui, quoties
existimat hoc ipsi pœnitenti expedire (*N. 652.*) 4. Nequit
exquirere nomen complicis, et si negaverit solutionem ei qui
dicere recusaverit, incurrit suspensionem ferendæ sententiae:
et qui docuerit hoc fieri posse, incurrit excommunicationem Pa-
palem *ipso facto* (*Lib. 6. n. 491.*)

118. Casu verò quo pœnitens teneatur sub gravi manifestare
nomen complicis, ad reparandum putà aliquod damnum com-
mune (*Ibid. num. 492.*) contra aliorum opinionem, nec etiam
tunc posse à Confessario obligari pœnitentem ad manifestandum
sibi nomen complicis, sed tantum posse et debere imponere pœni-
tenti, ut manifestet complicem iis qui possunt scandalum impedi-
re. Quod si pœnitens ex se vellet Complicem Confessario mani-
festare, tunc bene potest illum audire, et quemadmodum, eportet
damnum reparare. Insuper advertendum est, ex hoc non prohi-
beri Confessarii exquirere à pœnitente circumstantias quas
scire oportet, ut intelligat an adsit species peccati diversa, vel
ut consulat saluti pœnitentis: hinc bene potest interrogare an com-
plex sit conjunctus? an ligatus voto castitatis? an cohabitet in sua
eadem domo? an sit ancilla? et his similia: etiamsi per istas inter-
rogationes indirectè manifestare debeat persona complicis, nun-
quam tamen exquiratur illius nomen (*Ibid.*)

119. IV. Summè cautus debet esse Confessarius in excipiendis
Confessionibus mulierum. Et primò notandum quod in Decr.
S. C. Episcoporum 21. Jan. 1610. dicitur: Confessarii sine ne-
cessitate audire non debent mulierum confessiones post crepu-
sculum vespertinum et ante auroram. » Loquendo autem de
prudentia Confessarii, ipse regulariter in Confessionario cum
junioribus sit potius rigidus quam suavis; nec permittat illas ante
Confessionarium accedere, ut sibi loquantur, et multò minus, ut
manus deosculentur. In actu Confessionis non ostendat eas agnos-
cere; aliquæ enim, quæ religiosæ haberi volunt, aliquando ad-
vertentes se nosci à Confessario, non faciunt integrum Confessio-
nem. Imprudentia quoque est conjicere oculos in pœnitentes,

cùm è Confessionario recedunt, easque per aliquod tempus intueri. Extra Confessionarium nec etiam immoretur ad colloquendum cum ipsis in ecclesia, omnemque familiaritatem devitet. Abstineat etiam à recipiendis munusculis; et præcipue ad illarum domos nunquam accedat, uno excepto casu gravis infirmatis, et tunc non nisi vocatus accedat; tunc magnam adhibeat diligentiam in audiendi illarum Confessionibus, unde januam apertam relinquat, sedeat in loco ubi videri possit ab aliis, oculosque in faciem pœnitentis nunquam defigat. Et hoc præsertim currit, si sint personæ spirituales, quibuscum est periculum majoris adhæsionis. Dicebat Ven. P. Sertorius Capotus, diabolum ad conjungendas inter se personas spirituales, ab initio uti prætextu virtutis, ut deinde affectus à virtute transeat ad personam: unde ait S. Augustinus apud S. Thom. (*Opusc. 64. de Famil. Dom. etc.*): « Sermo brevis, et rigidus cum his mulieribus habendus est; nec tamen quia sanctiores, ideo minus cavendae; quo enim sanctiores fuerint, eò magis alliciunt. » Et idem Angelicus Doctor addit: « Licet carnalis affectio sit omnibus periculosa, ipsis tamen magis perniciosa, quando conversantur cum persona quæ spiritualis videtur; nam quamvis principium videatur purum, tamen frequens familiaritas domesticum est periculum; quæ quidem familiaritas quando plus crescit, infirmatur principale motivum, et puritas maculatur. » Et subiungit, quòd tales personæ hoc non statim advertant; quoniam diabolus ab initio non emittit sagittas venenatas, sed illas tantummodo, quæ aliquantulum feriunt, et augent affectum. Sed brevi hujusmodi personæ eò deveniunt, ut non amplius agant securitatem angelii, quemadmodum cœperant, sed tanquam carne vestiti; vicissim se intuentur mentesque sibi feriunt blandis allocutionibus, quæ adhuc à prima devotione videntur procedere: hinc alter alterius præsentiam incipit appetere; *sicque (concludit) spiritualis devotio convertitur in carnalem.* Et quidem o! quot Sacerdotes, qui antea erant innocentes, ob similes adhesiones quæ spiritu cœperant, Deum simul et spiritum perdiderunt! Advertatur hic quòd ex Decr. S. C. Epist. sub 21. Jan. 1610. « Confessarii sine necessitate audire non debent mulierum Confessiones post crepusculum vespertinum, et ante auroram. »

120. Deinde Confessarius non adeo mulierum Confessionibus sit adductus, ut per hoc homines ad se venientes audire recuset. O! qualis miseria est cernere tot Confessarios qui impendunt bonam diei partem in audiendis religiosis aliquibus mulierculis, quas vulgo dicunt *Bizocas*; et cùm postea vident ad se accedentes homines aut foeminas uxoratas, qui sunt pleni angustis, et molestiis, et qui ægrè domos, et negotia sua relinquere potuerunt, dimitunt eos, dicendo, *Habeo aliud quod agam, ite ad alios;* unde fit ut isti, non invenientes cui sua peccata confiteantur, vivant per tot menses et annos sine Sacramentis, et sine Deo. Hoc non est audire Confessiones ut Deo placeamus, sed potius ut genio serviamus; quare nescio quale meritum apud Deum sint

habituri Confessarii illi, qui hoc modo suum ministerium exercent. Scio ego, imò et contra aliorum opinionem, qui asserunt esse tempus frustra impensum, teneo esse opus valde Deo carum dirigere animas ad viam perfectionis; ideoque de hoc fusius loquar capite ultimo; sed assero probos Confessarios, qui tantum, ut Deo placeant, Confessiones excipiunt (quemadmodum facere consueverunt S. Philippus Neri, S. Joannes à Cruce, S. Petrus Alcantara, aliique) quando cernunt aliquam animam indigentem, preferre eam animabus devotis, quibus audiendis auxiliandisque, quando Confessarius vult, tempus non deerit.

CAPITULUM IX.

Quomodo se gerere debeat Confessarius in dirigidis Animabus Spiritualibus.

121. QUOD olim dixit Dominus Jeremia: « Ecce constitui te super gentes, ut evellas, et dissipes, et ædifices et plantes; » idem nunc repetit singulis Confessariis, qui non solum debent evellere virtus ex suis pœnitentibus, sed etiam debent in illis virtutes inserere. Unde expediens est addere hic in fine Caput hoc, quod poterit inservire Confessariis tyronibus ad dirigidas animas spirituales ad perfectionem. Non sunt quidem expellendi peccatores, ut superius diximus, sed è contra opus est etiam multum Deo acceptum sponsas illi adornare, animas scilicet Spirituales excolere, ut in totum se illi donent tradantque. Acceptio est ejus oculis anima sola perfecta, quam mille imperfectæ. Unde cum videt Confessarius pœnitentem vivere immunem à culpis mortalibus, omnem curam adhibere debet, ut eum in viam perfectionis, et Divini amoris introducat, illi repræsentando meritum, quod habet Deus, ut ametur, et gratitudinem quam debemus Jesu Christo, qui nos amavit usque ad moriendum pro nobis; nec non periculum in quo versantur omnes animæ, quæ vocatæ à Deo ad vitam perfectam, illi resistunt. In tribus igitur præcipue posita est directio Confessarii quoad animas spirituales, scilicet in Meditatione, in Contemplatione, in Mortificatione, et in Frequentia Sacramentorum, et de omnibus his sigillatim dicemus.

§. I. De Oratione Meditationis.

122. PRUDENS ergo Confessarius cùm cernit animam aliquam abhorrentem peccata mortalia, et desiderantem progredi in amore Divino, ante omnia debet illam disponere ad faciendam orationem mentalem, scilicet ad meditationem veritatum æternarum, et bonitatis Divinae. Et quamvis necessaria non sit ad æternam salutem consequendam, sicut est necessaria petitio, nihilominus videtur valde necessaria animabus, ut in Dei gratia perseverent. Cum reliquis pietatis operibus potest peccatum consistere; sed non possunt cohabitare Oratio et peccatum. Anima aut relin-

illa ab ipsis quantocius impleatur, alioquin aut eam obliviscetur, aut omittent. Curet etiam Confessarius magnopere pueris insinuare devotionem erga Deiparam, utque recitent quotidie Rosarium, et ter Ave mane et sero, semper hanc precem adjungendo : *Mater mea, libera me à peccato mortali.*

92. Circa vero statum ab aliquo adolescenti eligendum, non audeat Confessarius illum ei determinare, sed tantum ex indiciis curet suadere statum illum, ad quem prudenter judicare potest ipsum à Deo vocari. Præsertim, loquendo de iis qui Religionem ingredi volunt, ante omnia curet Confessarius bene ponderare, in qualem Religionem ingredi cupiant; nam si unquam Institutum illud relaxatum est, melius erit alicui (ordinarie loquendo) ut in sæculo remaneat; nam illi se aggregando ipse se geret sicut se gerunt alii, et parum illud boni quod prius exequebatur, de facili in tali Religione negliget, ut misere pluribus accidit. Et præcipue magnum scrupulum sibi faciat Confessarius, si ad insinuationem propinquorum suadeat juveni illi, ut intret in aliquam hujusmodi inobservantium communitatum. Si tamen Religio observantia floret, Confessarius vocationem sui pœnitentis bene probet, inquirendo si ad illam habeat pœnitens impedimentum aliquod inhabilitatis, infirmæ valetudinis, inopie parentum? et maximè expendat finem, an sit rectus, nempe magis se conjungendi Deo, aut lapsus emendandi anteacte vita, aut sæculi pericula vitandi? quod si principalis finis esset mundanus, vitam agendi commodiorem, aut se liberandi à propinquis duræ conditionis, aut complacendi parentibus, qui ad hoc eum impellunt, caveat, ne permittat Religionem ingredi; nam eo casu illa non est vera vocatio, sine qua hujusmodi ingressus malum habebit eventum. Si autem finis est bonus, et abest impedimentum, nec debet, nec potest Confessarius, neque alias, ut docet D. Thomas (*Quodlib. 3. art. 14.*), sine culpa gravi illi impedit, aut dissuadere vocationem; quamvis prudenter ager aliquando, si executionem illi differat ad melius experiendum, an resolutio sit firma et perseverans, præsertim si noverit adolescentem esse volubilem, aut si deliberatio illa facta fuerit tempore Missionis, vel Exercitiorum Spiritualium: dum in hujusmodi occasionibus quædam concipiuntur proposita, quæ postmodum, primo fervore transacto deficiunt.

93. Si aliquis adolescens vellet suscipere statum Presbyterii sæcularis, non sit facilis Confessarius ad annuendum, sine longa et probata experientia recti finis, et scientiæ, vel sufficientis capacitatibus. Sacerdotes quidem sæculares habent eamdem, immo maiorem obligationem quam Religiosi; et contra remanent in eisdem sæculi periculis; unde ut quis bonus evadat Sacerdos in sæculo (in quo raro, ne dicam rarissime boni inveniuntur) oportet, ut prius egerit vitam valde exemplarem, remotam à ludis, ab otio, a pravis sociis, et deditam Orationi et Sacramentorum frequentiæ (sed quis est hic, et laudabimus eum?) : alioquin se ponet in statu quasi certæ damnationis; præsertim si hoc fa-

ciat, ut obtemperet parentum fini, qui est res domesticas augere, Jam autem dictum est supra n. 35. quam gravissimum sit peccatum, quod patrant parentes illi qui filios cogunt, ut statum Ecclesiasticum aut Religiosum inviti suscipiant. Quoad puellas vero quam virginitatem suam Iesu Christo consecrare cupiunt, non permittat eis castitatem perpetuò vovere, nisi cognoscat eas bene fundatas in virtutibus, et edocetas in vita spiritualis regulis, et præcipue in oratione exercitatas. Sub initio eis tantum permettere potest, ut castitatem voveant per aliquod definitum tempus, nimurum à solemnitate alicujus festi ad aliā alterius.

94. Denum quoad adolescentes illos qui volunt aut debent ducere uxorem (dico debent prout probatum est in Libro Lib. 6. n. 76.), loquendo de iis qui essent incontinentes, et nollent adhibere alia media opportuna ad se continendos) advertendum quod sicut peccarent parentes qui sine justa causa eis honestum Matrimonium impedirent (*Num. 849. v. Coveniunt*), ita contra peccarent filii (et ideo Confessarius tenetur illis hoc prohibere), qui vellet cum dedecore familiæ Matrimonium inire: aut quavis conjugium non esset indecorum, vellet tamen illud contrahere, invitis parentibus, et cum corum scandalo, quin ipsi filii justam causam habeant, ob quam excusentur. Observa quomodo in Libro id elucidatum sit (*Num. 849.*)

§. II. Quomodo se gerere debeat cum Scrupulosis?

95. DOCTORES plures assignant regulas pro scrupulosis; sed certum est post orationem, remedium maximum ne dicam unicum, (ut recte ait *P. Segn.*) ad eos curandos est obedientia suo directori. Hinc ante omnia incumbat Confessarius, et suadeat pœnitenti hujusmodi duas principales regulas: primam, ut ipse tuta coram Deo incedat via patri spirituali obediendo, ubi evidenter peccatum non appetat; tunc enim non homini obedit, sed ipsi Deo qui dixit: *Qui vos audit, me audit.* Sic docent omnes Doctores, et spirituales Magistri cum S. Bernardo, S. Antonino, S. Francisco Salesio, S. Philipo Neri, S. Theresia, S. Joanne à Cruce, S. Ignatio de Loyola, B. Dionysio Carthusiano, B. Umberto, Ven. P. M. Avila, Magno Gersone, etc. Alteram regulam, ut nullo alio scrupulo debeat angari quam si non obediat, propter magnum periculum cui se exponit amittendi, non tantum pacem, devotionem, et in virtutibus progressum, sed etiam mentem, sanitatem, et insuper animam; nam possent scrupuli eo progredi, ut eum ad desperationem reducerent, mortem sibi inferendo (prout pluribus accidit) vel habendas ad vitia relaxando. Præterea Confessarius hujusmodi pœnitenti scrupuloso insinuet, prout recte dicit doctus Auctor Instructionis pro novis Confessariis (*Part. 1. n. 76.*), cum Deo non ineundas esse rationes (ut dici solet) dati et expensi. Dominus propter nostrum bonum voluit, ut nos incerti de salute viveremus: quapropter, cum moralem adhibemus diligentiam ne ipsum offendamus, in ejus misericordiam totam nostram curam projicere debemus; con-

fitentes nos salvarion posse sine ejus gratia, hanc ab eo semper petere debemus cum perseverantia, fiducia, et animi quiete : *Hoc melius est*, dicebat S. Franciscus Salesius (*In vita circa fin. Missa 27. etc.*) clausis oculis incedere sub divina Providentia inter tenebras et perplexitates in hac vita. *Expedit*, ut contenti simus, si à Patre spirituali sciamus nos bene incedere, quin causam investigemus. *Nunquam perii vir obediens*. S. Philippus Neri affirmabat, quod qui paret Confessario, securus sit de non reddenda actionum suarum Deo ratione (*In vita l. 1. c. 20*). Et contra S. Joannes à Cruce aiebat : non immihi dicitis Confessarii superbia est, et fidei inobservantia (*Tratt. delle Spine coll. 4. §. 2. n. 8.*).

96. Denique Confessarius curet 1. sèpe sèpius colloqui cum hujus modi pœnitenti de nimia confidencia, quam habere debemus in Jesum Christum qui propter nostram salutem mortuus est : et in ejus SS. Matrem, quæ tam potens est et pia cum iis qui ei se commendant ; unde eum hortetur ad vivendum securum de sua salute, semper ac ad Jesum Christum et Mariam confugit : certò enim ipsi exaudiunt. 2. Ei prohibeat, quominus legat libros qui scrupulos excitant, et quominus versetur cum scrupulosis ; et si quis erit nimis angusti affectus, ei vetet, ne concionibus terrore plenis interveniat, et ne conscientiam examinet de iis rebus, de quibus scrupulum, sed irrationaliter habet. 3. Si scrupulus consistit in timore malis cogitationibus assentiendi (v. g. contra fidem, puritatem, aut caritatem), Confessarius sit liber et intrepidus in parvipendendo eum et in asserendo pœnitenti, has cogitationes esse ei pœnas, non autem consensus, nec peccata. Et in hoc præcipue ut Confessarius utatur illa regula quam assignant DD. (*Lib. 6. n. 476.*), ut cum persona est timoratæ conscientiæ ; si non est plus quam certa de peccato mortali, debeat judicare se illud non admisisse : siquidem, ut ait P. Alvarez, tantum monstrum possibile non est in animam aditum habere que ab illo horret, quin patenter illud videat. Unde prodest scrupulosis interdum imponere, ne penitus de talibus cogitationibus se accusent, nisi certi sint, et cum juramento testari possint se consensum præstasse. Et hic notandum, quod scrupulosi non sint regendi reguli particularibus, sed generalibus : enim particularibus reguli scrupulosi nunquam deveniunt, ut se expediant, dubitando semper an illa regula valeat vel non pro præsentí casu, qui semper sibi videtur alius ab ille qui à Confessario supponitur.

97. Si 4. scrupulus est circa præteritas Confessiones, nempe quod in eis non satis explicaverint omnia peccata, aut circumstantias, vel quod defecerint in dolore, Confessarius, cùm adverterat pœnitentem fecisse Confessionem generalem, aut per aliquod notabile tempus pluries repetiisse rès anteactas, huic imponere debet, ne illas amplius deliberatè recogitet, et ne verbum faciat de culpis vitæ præteritæ, nisi cùm jurare possit eas fuisse certè mortales, et præterea certè nunquam in Confessione se

§. II. DE SCRUPULOSIS.

dixisse ; dum docent DD. (*Lib. 1 numero 19.*), scrupulos, etiamsi ex inadvertentia omisissent aliquod grave peccatum, non teneri (saltem cùm de hoc non sint certi) cum tanto incommodo et periculo ad servandam Confessionis integratam, à qua minus quidem incommodum quam hoc jam excusare valet (*Lib. 6. ex n. 488*). Curet in hoc Confessarius, ut pœnitens exactè obediatur, et si non obedit eum increpet, privet Communione, et rigorosè coerceat. Scrupulosi ordinarie cum dulcedine tractandi sunt, sed circa obedientiam magnus rigor cum ipsis est adhibendus ; si enim hanc obedientiae anchoram amittunt, certum incurunt naufragium, nam aut amentes evadent, aut habenas in via relaxabunt.

98. Si 5. scrupulos pavet peccare in omni re quam agit, huic præcipiat Confessarius, ut liberè operetur et scrupulum supererit : cique dicat, imò ipsum teneri ad scrupulum vincendum, semper ac evidenter non advertit actionem illam esse certum peccatum ; ita cum P. Segneri DD. docent (*Lib. 6. n. 476. et P. Segneri c. ult.*) Nec obest quod agat cum actuali timore, quin scrupulum deponat (quod est quasi impossibile à scrupulosis exigere) ; etenim hujusmodi pavor non est verum conscientiæ dictamen, sive formata conscientia, ut Gerson bene distinguit, nec verum dubium practicum ; nec auferit judicium ante formatum (quod virtualiter perseverat, licet tunc ob impetum timoris non advertatur), numrum quod ipse non peccat, quidquid agendo quod certum peccatum non agnoscat ; tunc enim non contra conscientiam, sed contra vanum illum timorem operatur. Firmiter igitur Confessarius hujusmodo pœnitenti præcipiat, ut scrupulum vincat et despiciat, liberè agendo id quod scrupulus ei velat ; et insuper injungat, ut postunum de illo nunquam nec omnino confiteatur.

§. III. Quomodo se gerere debeat cum personis devotis.

99. PERSONIS devotioni deditis, quæ frequenter accedunt ad Communione, ordinarie loquendo, insinuandum, ut saltem in qualibet hebdomada Sacramentalem absolutionem suscipient. Hujusmodi pœnitentes, si tantum de imperfectionibus confitentur quæ non pertingunt ad culpas certe veniales, dicit Bonacina (*Lib. 6. n. 432. v. IV. Si dubitetur.*) hos absolviri posse sub conditione ; sed hoc non admittendum censeo, nisi perraro, et cùm ipsi non possent materiam certam præteritæ vitæ assignare, vel non sine magna molestia. Cæterum dico, quod si pœnitens certam non exhibeat materiam, non debet Confessarius angi in eam perquiriendo, ut illum absolvat ; et casu quo perquisisset, nec invenerit, non tenetur ei conditionatam absolutionem impetrare. Hoc procedit, cùm pœnitens confitetur (ut dixi) de defectibus, de quibus dubitatur, an pertingant ad venialia ; at si de certis venialibus confitetur, sed usualibus, sive quotidianis, putâ de impatientiis, intemperantiis, distractionibus in officio, in oratione,

et similibus, ut absolutio illi præberi possit, spectandum est, an ipse aliquando sibi quantum potuit vim intulerit, ut passionem superaret, quia tunc judicari poterit ejus culpas potius ex humana fragilitate processisse, quam ex defectu doloris aut propositi. E converso, si ille frequenter et sine resistantia in hujusmodi culpas relapsus sit, tunc cum eo agendum tanquam cum recidivo, juxta dicta ex n. 71.

100. — Plura insuper hic notanda; et 1. caveat Confessarius, ne his suis poenitentibus spiritualibus, præsertim fœminis, prohibeat accedere ad alium confessarium; et cum adverterit accessisse, ostendat id sibi gratum fuisse; inò ipsiis imponat, ut aliquando apud alios confiteantur præterquam si quis esset valde scrupulosus, de quo prudenter timeat, ne si ad alium accedat qui ejus conscientiam ignorat, notabiliter esset inquietandus. Caveat pariter Confessarius, ne sollicitum se ostendat se velle alicuius animæ directionem suscipere. 2. Nunquam absque necessitate de aliorum Confessorum defectibus loquatur, sed potius sedulo querat eos ab aliquo errore commisso excusare. 3. Directionem non suscipiat alicuius qui vult directorem suum relinquere, nisi adsit urgens causa, ut docent S. Philippus Neri, S. Franciscus Salesius, S. Carolus Borromaeus, et alii; ex hoc enim saepe dissipations, perturbationes, et quandoque etiam scandala oriuntur. Advertatque, ad mutandum Confessarium non satis esse, quod pœnitentem aliquam erga eum abominationem sentiat, vel quod videatur verbis ipsius fidem non amplius habere; ut enim ait S. Theresia, saepe est dæmonis tentatio. Unde. S. Franciscus Salesius sic docet: *Confessarius non est variandus sine graui ratione. Sed contra neque expedit in hoc esse invariabilem si legitima causa mutationis superveniant.* Cæterum dicit S. Theresia, justam esse posse causam mutandi Confessarium, defectam bonitatem, ita inquiens: *Si Confessarius proclivio alicui vanitati appareat, mutetur; cum ipse sit vanus, vanos alios efficiet.* Properea poterit esse justa causa mutandi defectus doctrinæ; de hoc tamen certam oportet habere præsumptionem. De cætero, ait S. Theresia, quod de dubiis bene potest pœnitens alios doctos directores consulere, inò aliquando hoc omnino expedit. 4. Evitet Confessarius partialeme se ostendere cum aliquo pœnitente. Quidam ad aliquam animi benevolentiam nimis adjiciunt, cum illa omnem curam, tempus, et laborem insumunt. Non negandum quod aliqua anima quandoque majori indigebit assistentia quam alia; sed alia est assistentia, alia est adhæsio, quæ efficit ut parcior cura de aliis pœnitentibus habeatur. Ideo expediet, ut Confessarius personæ illi indigentiori aliquem diem aut tempus particulare assignet, quin alii incommodum recipiant.

101. — Notandum 5. quod in excipiendis Confessionibus harum personarum spiritualium Confessarius cavere debet, ne nimis attollat vocem, quamvis de peccatis non loquatur: quia ex hoc accidere potest, ut alii expavescant suas culpas confiteri, ob hunc timorem ne Confessarius alta voce loquatur. 6. Non sit facilis

permittere devotis puellis, ut capillos præcidant, et aliquem induant habitum religiosum; sed curet, ut ipsæ prius per multum tempus in vita spirituali et in virtutibus fixiæ radices immiserint. Propter istam nimiam facilitatem Confessariorum, quot puellæ postea habitum dimittunt, et nuptias ineunt cum scandalo loci, et malo exemplo aliarum! 7. Neque his puellis indulget Confessarius, ut à viris doceantur legere, et tanto minus scribere. Quot puellæ simplices, quia didicerunt legere, animæ jacturam luxere! Hæc si non est proxima peccati occasio, saltem est non parum periculosa. Si cupiunt talia addiscere, current doceri ab aliqua alia muliere, aut ab aliquo fratre parvulo (et adhuc cum cautela), alioquin eas non absolvat; nec etiam absolvat matres quæ hoc permittunt. 8. Neque concedat fœminis juvenibus ut vagent, Ecclesiæ visitando, utque in Ecclesiæ morentur, plus quam est necessarium, cum perturbatione parentum; sed eas moneat, ut attendant eis parere, labores domesticos amplectendo. Quomodo autem, et quantum Confessarius cavere debeat à familiaritate suarum pœnitentium, de hoc sermo fiet n. 119. De directione autem animarum spiritualium in toto IX Capitulo loquemur.

§. IV. Quomodo debeat se gerere Confessarius cum mutis et surdis?

102. Si mutus esset etiam surdus, ut ordinariæ evenit, ad ejus Confessionem excipiendam oportet eum adducere in aliquem occultum locum, ad exigendum quoddam signum suorum peccatorum et doloris, meliori modo quo potest. Sed priusquam eum audiat, curet Confessarius instrui ab ejus familiaribus de ipsis vitiis, et de modo tenendo, ut eum percipiat, et ab eo percipiat; et cum aliquid jam percepit ejus particulare peccatum, cum signo doloris, illum debet absolvere. Sed ego semper eum sub conditione absolverem, nisi quamdam moralem certitudinem haberem de sua dispositione.

103. Mutus si sciret scribere, juxta nostram sententiam (*Tom. 5. I. 6. n. 479. v. Quer.*), ipse tenetur ad confitendum per scripturam; qui enim tenetur ad finem, tenetur etiam ad media ordinaria. Dico ordinaria, quia scriptum non esset muto ordinarium medium, si alioquin magnum ille deberet laborem subire ad suam Confessionem explendam, aut si manifestationis periculum esse posset.

104. Si unquam accederet ad Confessarium aliqua mulie, surda, aut surdastra, et Confessarius in progressu Confessionis, interrogans de circumstantiis peccati confessi, adverteret eam esse surdam, dubium fit an Confessarius possit illi alta voce dicere, ut redeat alio opportuno tempore et loco; casus hic saepe in Missionibus accidit, et valde quandoque Missionarios angit. Ego sic agendum puto: si illius surditatem sub initio Confessionis novet, tunc liberè potest ei imponere ut redeat. At si in progressu Confessionis id adverteret, eò quod pœnitens minimè adæquate interrogationibus respondet, tunc nequit Confessarius ei injun-

gere alta voce ut redeat, ita ut circumstantes hoc audiant; quia suspicionem quidem illis ingereret, quod pœnitens confessus sit de aliqua gravi culpa, aut saltem dubie gravi; quapropter eo casu, etiamsi ipsa de aliquo mortali fuerit confessus, eam absolutè absolvat, si dispositam agnoscat; alioquin absolvat sub conditione, etenim, ne sigillum frangat, tunc nequit certiorari de illius dispositione, neque (ut dixi) potest ei injungere, ut redeat; et tunc levem ei imponat pœnitentiam, cum satisfactio illa ob surditudinem etiam ab aliis audienda esset (*Num. 6:44. v. Petes.*).

V. Quomodo se gerere debeat cum moribundis.

105. CONFESSARIUS in excipiendis moribundorum Confessionibus, non debet tam exactè procedere circa numerum et circumstantias; præsertim si jam accessisset Sacerdos cum Viatico, aut si Medicus instaret, ut citò Viaticum suscipiatur; tunc enim ineliùs est ad dispositionem pœnitentis, quam ad Confessionis integratatem attendere. Sufficit tunc imponere infirmo, ut, cum convaluerit, Confessionem repeatat. Et satisfactio sit levissima, imponendo proportionatam pro tempore quo ille convalescat; vel satis erit ei injungere, ut redeat tempore sanitatis. Vulnerati, et puerperæ, quæ ordinarie nequeunt ab assistentibus deseriri, sufficit ut se accusent genericè de suis peccatis, et in particulari de aliqua culpa levi, cum proposito integrè confitendi si convalescant. Advertat Confessarius, quod si moribundus teneretur ad aliquam restitutionem, quam valeat tunc implere, ei impone-re debet, ut statim faciat; et non sufficit, quod de illa onus hæredibus relinquit; alias eum non absolvat (*Observa Auctorem Instructionis di Terre, Villag. c. 14.*).

106. Si autem infirmus notabilissimam subiturus esset perturbationem animi, in audiendo quod debeat Viaticum accipere, probabile est (*Lib. 6. num. 285. Dub. 4.*) posse Parochum Eucharistiam ei præbere, reticendo solita verba: *Accipe, frater, Viaticum, etc.*, sed proferendo ordinaria verba Communionis: *Corpus D. N. Jesu Christi custodia, etc.*

107. Si deinde Confessarius adverteret moribundum jam esse in statu, quo teneretur suscipere extremam unctionem, et ille respueret; patefaciat ei magnos effectus hujus Sacramenti, quod grandeum præstat animæ fortitudinem ad obsistendum in ultimo agone dæmonum tentationibus; eam solvit à culpis venialibus, et etiam mortalibus, si occultæ sint, et insuper sanitatem adhuc corporis confert, cum animæ saluti expedit; sed hanc sanitatem non præbet, si moribundus eò devenit, ut nequeat amplius nisi per miraculum convalescere; quia Sacramentum per viam ordinariam tantum operatur, causas naturales coadjuvando. Si verò hoc non obstante infirmus non aquiesceret, et pergeret nolle ungi, valde probabiliter plures DD. docent (*Num. 7:33.*), eum lethaliter peccare, saltem adversus charitatem erga seipsum, cum ultro se privet tanto auxilio in tanta necessitate.

§. VI. Quomodo se gerere debeat cum capite damnatis?

108. Cum his maxima charitas, et patientia adhibenda est. Prima vice qua Confessarius reum visitat, incipiat ei significare mortem illam donum esse Dei, qui vult eum salvum facere. Dicat quod nos omnes ex hoc mundo discussuri sumus, et de brevi, ut ad æternitatem perveniamus, quæ non habet finem. Hinc ipsi loquatur de felici Beatorum vita, et de miseria damnatorum. Deinde hortetur eum, ut gratias agat Deo, qui usque ad illud tempus ipsum expectavit: nec permisit, ut moreretur tempore quo erat in peccato. Denum inducat, ut mortem hilari animo acceptet, eam conjungendo cum morte quam Christus Dominus pro suo amore perpessus est. Eumque confortet dicendo, quod ipse mortem propter sua peccata acceptando, certè salvus est, et cum magno merito salvus, unde in Cœlo grandi remunerabitur præmio. Insinuet ei postea, ut confiteatur, et onia peccata sua liberè manifestet. Praecipue interroget an odio adversus aliquem teneatur? et an servet secum Particulas consecratas, aut oleum Sanctum, aut superstitionis scripturas? interroget etiam an aliquod inierit cum dæmonie pactum? postquam autem eum absolverit, curet, ut ille pluries communicet; monendo etiam, ut frequenter Deiparæ se commendet, ut bonam ipsi mortem obtineat. Dum è carceribus reus ad patibulum pergit, dicat ei: *Eia fili mi! sequere Jesum Christum, qui ante te profectus est ad Caloarium, ad subeundam pro te mortem tua longe amariorem.* Cum ad locum supplicii perventum sit, iterum eum reconciliet, et absolvat; moneatque ut aliquam Indulgentiam lucretur, et deinde sic dicat: *Eia N., hilari esto animo, jam nunc manes in gratia Dei; jam patet tibi Paradisi janua, ibi te expectant Jesus et Maria.* Coniunge mortem tuam cum morte Jesu qui pro tuo amore exanguis inter ludibria et cruciatus mortuus est. *Amasne illum? dic mecum: Domine, super omnia te diligo; mori volo, ut tuam faciam voluntatem.* Mortem pro meis peccatis accepero. Spero jam mihi te percipere; iterum te offendisse me pœnitit. Cupio citò venire ad Cœlum, ad tuos pedes osculandos, ac ad te amandum in æternum. Dum vitta super oculos reo imponitur, et ipse scalam ascendit, ei dicat: *Fili mi, invoca Dei Matrem, ut tibi assistat. Offer mortem tuam pro culpis tuis.* Protestare te nolle consentire ullæ dæmonis temptationi. Postquam scalam ascenderit (dum sententia executioni demandanda est), dicat: *Ecce Jesus Christus qui expansis brachiis te expectat ut amplectatur: Domine, te offendi, mihi displicet; nunc te amo toto corde. Deus animæ meæ, tu me vocas, ecce jam venio. Maria Virgo, adjuva me; Domine, in manus tuas commendō spiritum meum. Jesus, et Maria, Jesus, Maria, Joseph.*

109. Si autem reus obstinatè nollet confiteri, quid agendum? 1. Confessarius quærat eum orationibus adjuvare, et curet, ut etiam ab aliis ille Deo commendetur, ac præcipue a Communitatibus Religiosis, ut Missis et precibus ipsum auxilientur. 2. Intimet dam-

nato, quod sive ipse convertatur sive non, sententia exequenda erit. 3. Interroget, an forte de sua salute desperet, eò quod animam dæmoni tradiderit? eo enim casu illi suadere studeat quod hujusmodi pactum vim non habeat, quia solus Deus est animæ Dominus, et statim ac ipse pravam revocat voluntatem, Deus ipsi omnia peccata remittit. 4. Interroget, an aliquem odio insequatur, ex quo proveniat sua obstinatio? Insuper advertat, primis vicibus quibus talem obstinatum alloquitur, ne importunè cogat ut statim confiteatur, quoniam obstinatior fiet. Melius erit sermonem secum facere de morte cui omnes tenemur, de misericordia Dei, de poenis inferni et de paradisi gaudiis. Enarret ei exemplum alicuius peccatoris, qui mortuus est impénitens; aut nonnullius capite damnati, qui sanctam sortitus est mortem, prout illius qui, cùm innocens damnatus fuisset, cùmque interrogaretur, qua de re suam non defendisset innocentiam, sic respondit: *Et cur? Ego tot annos Deum rogaoi, ut mihi concederet mori morte opprobriosa, sicut Salvator meus obiit pro me: ego jam obtinui quod petebam, et nunc hac optata sorte me priuare vellem?* Et ita hilariter ad patibulum perrexit. Dictis his, Confessarius relinquet reum, ut secum ista animo revolvat; et postea iterum sciscitur, an forte mutatus sit, eique dicat: *Fili mi, jam tua mors appropinquat, quid decernis? In tua potestate est infernum, aut Cælum eligere. Animadoerte quod si obstinatè decessis, per totam æternitatem te pœnitabit, sed tanto malo nullum amplius remedium suppetet.* Cùm adhuc ipsum videat durum, curet ut circumstantes orent pro eo; et præsertim Litanias B. Virginis recitent, et deinde ante eum genuflectat, rogetque ne velit perire. Si ne proficiat quidem eum alloquendo, se vertat ad alloquendum Crucifixum. Denique, si reus jam advenerit ad supplicii locum, expostulet à populo, ut omnes genuflectentes pro illo obstinato preces effundant. Prodesse quoque poterit eum terre dicendo: *Disce de, maledicte, in infernum, quandoquidem vis te perdere. Sed scito, quod tua pœna acrior in inferno erit memoria hujus temporis quod Deus tibi largitur, et tu abuteris.* At postmodum dulcem resumat sermonem. Si unquam damnatus jam scalam ascenderit, et petat confiteri, flagitet Justitiæ ministros, ut permittant ei descendere, protestando quòd tunc ipsi tenuerit tempus illi concedere ut confiteatur. Hoc tamen currit pro eo qui nondum confessus est; nam si reus jam alias confessus fuerit, tunc confessarius moneat eum, ut actum contritionis eliciat, et inde sic interroget: *Eia fili mi, nunc nonne intendis confiteri mihi omnia peccata tua, et præsertim illa quæ mihi dixisti?* Et cùm reus annuerit, levissimam ei satisfactionem imponat (v. g. ut invocet Jesum et Mariam), et absolvat.

§. VII. Quomodo se gerere debeat Confessarius cum infestatis à dæmons.

110. ALIQUI obsessi à malis spiritibus vexantur spectris horribilibus, aut corporalibus cruciatis. Horum facilis est cura;

insinuetur eis oratio, patientia, et super omnia divinæ voluntati uniformitas. Confessarius non sit ita incredulus ut judicet omnes has invasiones, aut infestations dæmonum esse phantasias, aut corporales infirmitates; quia non negandum veros obsessos etiam inter Christianos existere. Ecclesia enim adversus invasiones istas tot instituit exorcismos, quorum exercitium testatur nobis Concilium Tridentinum (*Trid. sess. 23. c. 2.*) semper in usu fuisse apud Ecclesiam. Præterquam quod, si obsessi non existent, inutiliter Ordo Exorcistatus institutus fuisse, quo super energumenos et catechumenos potestas conferatur (quod certè non potest supponi); et quidem hic Ordo est unus ex septem, qui semper in Ecclesia Dei fuerunt, ut idem Concilium declaravit. Cæterum consilium est semper de talibus invasionibus suspicionem habere; non enim negandum majorem earum partem esse aut fictiones, aut imaginaciones, aut infirmitates, præsertim in mulieribus.

111. Qui tamen magis solent confessariorum mentem gravioribus difficultatibus implicare, sunt ii qui turpibus visionibus, motibus, ac etiam tactibus vexantur a dæmons, qui non solum fomitem sensualē excitat, sed aliquando etiam cum eis carnale commercium sub forma viri aut mulieris habet, quapropter *Succubus*, vel *Inculus* appellatur. Quidam hos dæmons incubos, vel succubos dari negarunt; sed communiter id affirmant Auctores; ut *Martinus Delrio in opere Disquis. Magic. P. Hieronym. Menghi l. 1. c. 15. Cardinalis Petrucci Epist. part. 2. lib. 2. opusc. 5. cap. 15. num. 5. et Sextus Senensis lib. 5. Bibl. Sacr. Annot. 77. ex S. Cypr. S. Just. Tertull. etc.* Et maximè hoc confirmat S. Aug. lib. 15 de Cio. Dei. 23. ubi sic scribit: « Apparuit ruisse hominibus Angelos in talibus corporibus, ut non solum videri, verū etiam tangi possent, verissima scriptura testatur, et multos (quos vulgò Incubos vocant) improbos sepe extitisse mulieribus, et earum appetisse, ac peregrisse concubatum. Quosdam dæmons hanc assidue immunditiam, et tentare, et efficere, plures talesque viri asseverant, ut hoc negare imprudentia videatur. » Evidem possunt dæmons ad hunc improbum usum defunctorum corpora assumere, vel de novo sibi assumere ex aere, et aliis elementis ad carnis similitudinem, ac palpabilium, et calidorum corporum humanorum species effingere, et sic ea corpora ad coitum aptare. Imo tenet præfatus *Delrio* citans D. Th. D. Bonav. *Scotum Abulens.* aliosque plures, quod dæmon potest etiam verum semen afferre aliunde acceptum, naturalemque ejus emissionem imitari, et quod ex hujusmodi concubitu vera proles possit nasci, cùm valeat dæmon semen illud accipere, putat à viro in sonno pollutionem patiente, et prolificum calorem conservando, illico in matricem infundere; quo casu proles illa non erit quidem filia dæmonis, sed illius cuius est semen, ut ait D. Thomas apud citatum Auctorem. An autem, inspectis legibus à divina Providentia constitutis pro propagatione generis humani, hæc aliquando evenisse, aut eveniri,

posse credendum sit, Sapientiorum iudicio remittimus. Hic autem fit dubium, an possit dæmon, permittente Deo, absque hominis culpa manus illius admoveare ad se tactibus polluendum? Affirmat Pater Gravina Dominicanus, et quidem probabiliter; si enim valet dæmon totum corpus alicuius movere, ut narratur de Simone Mago, ope dæmonis in aerem sublato, cur non poterit et manum? Præterea si dæmon potest alicuius commovere lingam, ut invitus proferat obscœna verba, aut blasphemias contra Deum, quidni manus ut turpia patrentur? Idem sentit Card. Petrucci. l. c. num. 8. ubi sic inquit: « Non semel compertum fuisse, quod dæmon aliquam partem in humano corpore cœperit quodammodo possidere, putat oculos, linguam, vel etiam verenda. Hinc fit linguam obscenissima verba proferre, licet mens talia tunc non advertat. Hinc impetus, et affectus quandoque se turpiter denudandi proveniunt. Hinc foediora, que me conscribere pudet. » Idque satis confirmatur à S. Thom. de malo quest. 3. art. 3. ad 9. ubi sic docet: Dæmones facere possunt, ut homines non discernant species à rebus, in quantum Deo permittente perturbant interiores vires sensitivas, quibus perturbatis, ligatur usus rationis humanae, que indiget prædictis viribus ad suum actum, sicut patet in Arreptiis. Ligato autem usu rationis, nihil imputatur homini ad peccatum, sicut nec bestiæ. Unde secundum hoc diabolus non erit causa peccati, etiamsi sit causa actus, qui alias esset peccatum. Potest igitur juxta S. Thomam dæmon esse causam actus turpis, et simul ita ligare usum rationis, ut actus minimè imputetur homini ad culpam.

Huic autem opponi possunt duæ Propositiones Michaelis Molinos proscriptæ ab Innoc. XI. Prima n. 44. dicebat: « Job blasphemavit, et tamen non peccavit labiis suis, quia fuit ex dæmonis violentia. » Altera n. 49., quæ magis ad casum pertinet, dicebat: « Job ex violentia dæmonis se propriis manibus polluebat eodem tempore quo mundas habebat ad Deum preces. » Sed respondetur 1. hasce propositiones esse patenter falsas; nam prima innititur textui illi: « Pereat dies in qua natus sum, et nox in qua dictum est: Conceptus est homo. » Job. 3. 3. Hunc textum variè explicant Interpretes: Estius dicit, quod Job optaret illuc nullam fieri in futurum sue nativitatis mentionem propter suam infelicitatem: « Pereat dies, id est, (verba Estii) sum infelix simus, itaque pereat dies; nec anniversaria recolatur. » Alii autem cum Tirino aiunt, quod inculpabiliter naturales malediceret ærumnas tanquam suorum cruciatuum causas. Quid igitur ad hæc pertinent, blasphemia, et violentia dæmonis? Cæterum non repugnat, ait Card. Petruccius loco sup. cit., quod dæmon possit linguam hominis movere ad turpia verba proferenda. Refertque P. Joannes Baptista Scaramelli (in Vit. Ven. Sororis Mariæ Crucifixæ Satellico) quod dæmones ipsam ad blasphemandum cogent hoc modo: Dopo averla commossa ad empi affetti, le moreano velocemente la lingua alle maledizioni delle cose più sante; ed alle volte si servivano delle sue mani per git-

tare a terra medaglie, e libri sagri. Deinde refert verba ejusdem Sanctimonialis, que suam enarrans pœnam sic suo Directori scribebat: Con questa lingua consagrata ogni mattina dal contatto di Gesu Cristo io abbia poi a maledirlo? mi sento morire, benchè fossi senza peccato. Le maledizioni variano secondo le solennità, proferendo bestemmie ereticali, negando i misteri sacrosanti, ec. Idem dicendum de altera Propositione 49. Michaelis Molinos; nempe quod sit falsa, et insuper scandalosa, dum Job non loquitur de pollutione, sed tantum dicit: « Hæc passus sum absque iniuritate manus meæ, cum haberem mundas ad Deum preces. Job. 16. 18. Explicat Malvenda: Quasi dicat, « hæc venierunt mihi præter culpam meam. » Et Menochius: « Cum manus supplices ad Deum elevarem, quas neque rapina, neque alio scelere contaminaveram. » Repeto, quid ad hæc pertinet pollutione, et violentia dæmonis? en quam falsæ erant duæ Propositiones relatæ?

Sed quoad Propositiones istas, responsio magis propria et convincens hæc est. Propositiones proscriptas, nemo ignorat, intelligendas esse juxta sensum Auctoris qui eas protulit. Quædam Quesnelli Propositiones videntur primo intuitu æquæ et sanctæ, attamen juxta illius sensum sunt perversæ. Ex. gr. Propos. 30. sic dicit: Omnes quos Deus vult saluare per Christum salvantur infallibiliter. Hæc Propositio in sensu recto et catholico tenetur ab omnibus, qui propagant pro gratia efficaci ab intrinseco: sed damnata est in sensu Quesnelli, nempe quod Deus velit tantum salutem prædestinatarum. Et sic dicendum damnatas etiam esse Propositiones relatas 44 et 49. Michaelis Molinos. Hujus impii sistema hoc erat, quod cum persona libertatem suam Deo donaret, non debet amplius resistere malis commotionibus, nec ullum exercere conatum ad actus malos impediendos; quoniam illi imputandi sunt, non jam propriæ voluntati, sed violentiae dæmonis, aut sensualis passionis. En Propositio ejus fundamentalis (qua est n. 17.) quomodo loquitur: « Tradito Deo libero arbitrio, et eidem relicta cura et cognitione animæ nostra, non est amplius habenda ratio temptationum, nec eis alia resistenter fieri debet, nisi negativa, nulla adhibita industria. » Et si natura commovetur, oportet sincere ut commoveatur, quia est natura. » Adest alia illius Propositio (n. 47.) quæ magis individualiter ad casum nostrum pertinet, et dicit: « Cum hujusmodi violentiae occurront, sincere oportet, ut Satanas operetur, nullam adhibendo industriam nullumque proprium conatum.... sequantur pollutiones, etc. » Notentur verba, sincere oportet; nullum adhibendum conatum, etc. Sed quomodo potest esse sine culpa omittere resistantiam in hujusmodi commotionibus, et sincere ut dæmon operetur, etiamsi pollutiones sequantur? Nonne patenter hæc appetat concursus propriæ voluntatis? Hoc quidem erat quod aiebat Molinos, et ita intelligendæ sunt omnes aliae ipsius damnatarum Propositiones.

Cæterum cur, permittente Deo non potest dæmon cogere ho-

minem sine ullo ipsius voluntatis sensu ad faciendum aliquem actum malum? Nequimus autem nos, ait S. Augustinus, per rationes philosophicas, et humanum ratiocinium scire, ad quid extendatur vel ne potentia naturalis Angelorum; quapropter in hac materia plusquam philosophice rationes movere nos debent ad judicandum auctoritates Theologorum, qui juxta lumina ex sacris Scripturis accepta loquuntur. Habemus in Evangelio Matthæi, quod dæmon usum linguæ bene potest impedire; « Obtulerunt ei (sic ibi dicitur) hominem mutum, dæmonium habentem, et ejecto dæmonio, locutus est mutus. » Matth. 9. 32. et 33. Inquit Chrysostomus apud Cornelium à Lapide: *Hinc videtur, quod dæmon fecerit eum mutum, impediendo usum lingue.* Sicut igitur dæmon humanorum usum membrorum impediare potest, sic illa commovere sine hominis voluntate. Item in eodem Matthæi Evangelio habetur, quod dæmon transtulerit ipsum Christum super templi pinnaculum: « Tunc assuppsit eum diabolus in sanctam Civitatem, et statuit cum super pinnaculum templi, et dixit ei: Si Filius Dei es, mitte te deorsum. » Matth. 4. v. 5. et 6. Si igitur potuit dæmon movere, et totam transvehere ipsius Domini personam, tanto magis linguam aut manus alicujus hominis poterit movere. Præterea habemus apud Danielem, quod Habacuc fuerit ab Angelo translatus in lacum leonum: « Et apprehendit eum Angeli Domini in vertice ejus, et portavit eum capillo capitis sui: posuitque eum in Babylone supra lacum in impetu spiritus sui. » Dan. 11. 35. Animadvertisunt verba, in impetu spiritus sui, quæ clare denotant naturalem Angeli potentiam.

Hinc merito dicunt Theologi sat posse dæmonem sua naturali vi, Deo permittente, membra hominis agitare. Præter S. Thomæ, et S. Bonaventuræ auctoritates supra relatas, idem scribunt plures Auctores neoterici. Id scribit Card. Gott: « Diabolus quidem potest cogere ad actum, qui ex genere suo est peccatum, ut in energumenos, quos cogit ad enuncianda verba blasphema, vel etiam ad alios actus ex objecto malos. Sed tunc, ratione ligata, id non imputatur homini ad peccatum, quia deest libertas arbitrii. » Theol. tom. 2. tr. 4. de Vitiis q. 6. §. n. 13. Idem scribit Wigandt tr. 4. eod. tit. Examen. 2. n. 69. infin. Idem scribit Calmet (Auctor, quem omnes sciunt, quam sit ponderatus in suis effatis); ipse in Dissertatione quam apponit in Evangelio S. Lucæ de energumenorum veritate art. 2. pag. mihi 387., postquam suam exposuit sententiam de præfata potentia dæmonis, hanc sibi objicit oppositionem: « Si dæmon de se operaretur in homine, adessent eodem tempore duo principia activa, nempe duo spiritus; sed hoc repugnat, quia unus posset agere in contrarium ad id quod alter vult. » Sed respondet, quod cum dæmon, permittente Deo, operatur in humano corpore tunc eodem tempore (prout docet etiam S. Thomas) impedit, et ligat in homine usum rationis. Nec dubitat, quin Satan sua vi naturali possit libertatem hominis ligare eumque cogere contra ipsius voluntatem etiam ad blasphemias proferendas. Deinde Calmet ait signum esse, quod sit opera dæmonis,

si « homo alio veluti spiritu animatur, angitur invitus, plura admittit ab insita sibi indole longè aliena, sed ita admittit, ut singularia omnia videantur et violenta. »

Idem scribit laudatus P. Joannes Scaramelli in suo Directorio Myst. tr. 5. c. II. n. 124., sic dicens « (Ciò ben può succedere senza peccato fornale della persona, se il demonio nel mentre che opera esternamente, internamente impedisce in tutto l'uso della ragione, e toglie ogni libertà a resistere (secundo parla S. Tommaso) movendo con tal veemenza l'appetito sensitivo, e perturbando di tal fatta la mente, che cessi ogni lume di ragione. Che per ciò il Confessore dee esaminare il penitente, se in quelle cose che patisce, avverte alquanto la malizia del peccato, ese ha qualche sentimento, che lo ritrae da quell'azione. Se egli dice, che allora talmente se gli offusca la mente, che niente conosce, non ne sente alcun rimorso, allora potrà giudicarsi esente dal peccato. Altrimenti poi, se allora ha qualche lume di ragione e la ragione non è totalmente legata, sicché ben possa resistere). » Insuper praedictus Auctor monet Confessarios ad curandum ut illi qui patiuntur turpes commotiones, patefaciant in Confessione hujusmodi actus; isti enim difficulter erunt ab omni culpa saltem levi immunes, ratione alicujus advertentiæ imperfectæ vel defectu resistantiæ, que erat adhibenda.

112. Si quis unquam advenit infestatus ab hoste hujusmodi genere tentationis (dictæ *Spiritus fornicationis*, a quo S. Ecclesia nobis præcipue injungit petere a Domino, ut ab eo nos liberet), debet Confessarius multum satagere ad præmuniendum penitentem in tam horrendo conflictu; nam ait doctus Cardinalis Petruccius, has animas in magno periculo versari, si remedia non adhibeant multum efficacia, et aliquando si oportet etiam extraordinaria: cum enim ad resistendum requiratur ingens subsidium ex parte Dei, et magna violentia ex parte patientis, difficeret ab hujusmodi pugnis victor egredietur, qui perseveranter non adjicit magnam mortificationem, et super omnia validam orationem, centies et millies se commendando, gemendo, et misericordiam petendo ad Crucifixi et Deiparæ pedes. Alioquin si anima tepescit, et deficit in orando, aut se mortificando, dicit Petruccius, quod ipsa in magno erit periculo ruendi saltem indirecte in aliquam occultam illarum turpium delectationum complacientiam. Itaque, ut deveniamus ad remedia, si Confessarius judicare potest nullam omnino adesse culpam in hac tentatione ex parte penitentis, ipsum ante omnia moneat hæc adhibere: iugibus precibus sibi subveniat, frequenter invocando SS. Nomina Jesu, et Mariae: se diligenter avertat a sensuum voluptatibus: communiorum frequentet: protestetur sæpe nolle consentire cuicunque tentationi, aut delectationi, quam opera dæmonis sentiret: sæpe utatur signo Crucis (illam ferendo quoque secum), et aqua benedicta, cum ipsa lectum et cubiculum aspergendo: afferat etiam secum aliquam reliquiam Sanctorum, et Evangeliorum librum: secum pariter adhibeat exorcismos.

privatos, dicendo *Spiritus nequam, in nomine Jesu Christi præcipio tibi ut à me discedas, et ne me amplius vexes*: hortetur præterea, ut vexatus ille sæpe humiliter, et in hujusmodi humilitatis actibus sæpe se exercet; cùm Deus aliquando, ad aliquam internam superbiam ab anima removendam, hujusmodi tentationes permittit.

113. Si quis autem in his temptationibus misérè cadit, aut earum occasiones magis quærerit quām effugit, hujus curatio est valde difficilis; nam hujusmodi peccatores qui cum dæmonে commercium habent, difficillimè ex corde convertuntur. Ex una parte enim erga hos dæmon dominium quoddam acquirit super eorum voluntates, et ex altera ipsi remanent nimis debiles ad resistendum; indigerent extraordinaria gratia Dei; sed difficillimè solet hanc Deus hujusmodi impius concedere. Verumtamen Confessarius, si quis eorum accesserit, non diffidat, sed curet cum ipso summam adhibere charitatem, confortetque dicendo, quod ubi non est voluntas, non est peccatum; hinc si ipse voluntate resistit, minimè peccat. In his casibus ante omnia Confessarius adversus dæmonem præmittat exorcismum, saltem privatum, qui certè licitus est (*Tom. 2. l. 3. n. 193. de Adjuratione ibid. ad n. IV.*) hoc modo, *Ego ut Dei minister præcipio tibi, aut vobis, Spiritus immundi, ut recedatis ab hac creatura Dei.* Deinde pœnitentem interroget an unquam hostem invocaverit, et cum eo aliquid inierit pactum? an aliquando fidem negaverit, aut contra ipsam actum aliquem exercuerit? interroget qua forma ipsi dæmon appareat, an hominis, mulieris, aut belluae. Tunc enim, si cum illo coit, præter peccatum contra castitatem, et religiōnem, reus erit peccati fornicationis, aut sodomiæ, aut incestūs (intellige affectivi), adulterii, aut sacrilegii. Item interroget quo loco et tempore hoc commercium habuerit? Ostendat ei postea hujusmodi criminis immanitatem, queratque eum inducere ad veram conversionem, et Confessionem integrum faciendam; isti enim perditū homines, etiamsi confiteantur, de facili peccata committunt. Eadem demum remedia supra annotata illi prescribat, nempe ut sæpe ad Deum et B. Virginem recurrit: frequenter nomina Jesu et Mariæ invocet: aquam lustralē et crucis signum adhibeat: aliquam reliquiam et Evangelium secum ferat: sæpe etiam privatum proferat exorcismum, prout dictum est supra. Differat deinde eum absolvere, sed hortetur ut sæpe redeat, ut sic cognosci possit, quomodo se gerat in resistendo hostis invasionibus, et in remediis adhibendis; nec eum absolvat, nisi post longum experimentum; tales enim conversiones, ut diximus, raro sunt veræ, et rarissimè perseverantes.

CAPITULUM VIII.

De prudentia Confessarii. I. in seligendis opinionibus. II. in corrigendis erroribus à se commissis. III. in custodiendo sigillo sacramentali. IV. in excipiendis confessionibus mulierum, illisque tractandis.

114. CONFESSARIUS summam adhibere debet prudentiam in seligendis opinionibus. Hic non loquar de quæstione ita hodie controversa, utrum sequi liceat opinionem minus probabilem, et minus tutam in concurso probabilioris? satis de hac passim loquuntur Auctores, et præcipue tot docti Scriptores, qui nuper de ea scripserunt, in quibus profectò desiderasse, ut potius rationibus quam mordacibus insectationibus veritatem nos docuisserent. Tantummodo hic repetam quod superius dixi n. 65. et 69. cùm egimus de occasione proxima, quod scilicet quando agitur de vitando peccato formalis, regulariter Confessarius sequi debet (quantum licet) sententias benigneiores; cùm solum peccatum formale sit Dei offensa: at quando opiniones benignæ exponunt pœnitentem periculo peccati formalis, tunc Confessarius sequi debet opiniones rigidiores, quoniam istæ in hoc casu sunt magis pœnitentibus salutares. Verumtamen quando pœnitens uti vellet aliqua opinione probabili, et aliunde jam foret dispositus, tunc tenetur Confessarius eum absolvere, quoniam ratione Confessionis jam factæ, habet pœnitens jus certum et strictum ad absolutionem, ne cogatur eam recipere ab alio Sacerdote cum gravissimo onere repetendi Confessionem. Hæc opinio est communis, illamque admittunt etiam multi Auctores rigidioris sententiae, ut sunt *Pontassus, Cabassutius, Victoria, et præcipue S. Antonius.* Videatur liber, in quo hoc probatum est pluribus in locis (*Lib. 1. in Tr. de Conscientia; et l. 6. n. 604.*)

115. Tantò magis hoc currit in casu quo Confessarius vellet obligare pœnitentem ad aliquam restitutionem, ad quam iste probabiliter non teneretur. (*Lib. 3. n. 66q.*) Imò hoc currit, etiamsi Confessarius non haberet tanquam solide probabilem opinionem pœnitentis, et pœnitens non esset rudis, etiamque cum aliis gravibus Doctoribus tanquam probabilem teneret, ita ut pœnitens rectam jam sibi formet conscientiam bene operandi. Hoc tamen intelligendum est, quando opinio pœnitentis haberet aliquam (ut dixi) probabilitatem saltem apparentem; nam si Confessarius haberet eam ut omnino falsam, ex eo quod haberet contra eam principium aliquod certum seu rationem convincentem, contra quam existimaret nullum esse responsum quod posset inducere ad dubitandum de certitudine propriæ sententiæ: tunc enim non debet, neque potest absolvere pœnitentem, qui illi non vult acquiescere (*Vide Lib. 6. num. 604.*) Attamen si